

Sygn. akt I C 1678/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2023 roku

Sąd Okręgowy w Krakowie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Edyta Żyła

po rozpoznaniu w Krakowie na posiedzeniu niejawnym w dniu 31 stycznia 2023 roku

(na podstawie art. 15zzd USTAWY z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19

sprawy z powództwa M. K. (1)

przeciwko (...) Bank (...) SA we W. o zapłatę

1. zasądza od strony pozwanej (...) Bank (...) SA we W. na rzecz powoda M. K. (1) kwotę 212.607,75 zł (dwieście dwanaście tysięcy sześćset siedem złotych 75/100),
2. zasądza od strony pozwanej (...) Bank (...) SA we W. na rzecz powoda M. K. (1) kwotę 1.681,33 CHF (jeden tysiąc sześćset osiemdziesiąt jeden CHF 33/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 15 września 2022 r. do dnia zapłaty,
3. ustala, że umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 23 maja 2007 roku pomiędzy (...) Bank S.A. z siedzibą we W. a powodem M. K. (1) jest nieważna,
4. w pozostałej części oddala powództwo odsetkowe,

1. zasądza od strony pozwanej (...) Bank (...) SA we W. na rzecz powoda M. K. (1) kwotę 11.817 zł (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania,

2. zastrzega stronie pozwanej (...) Bank (...) SA we W. prawo wstrzymania się ze spełnieniem świadczenia zasądzonego w pkt I wyroku do czasu zaoferowania zapłaty przez powoda M. K. (1) na rzecz strony pozwanej kwoty 260.040,01 zł (dwieście sześćdziesiąt tysięcy czterdzieści złotych 01/100) - prawo zatrzymania.

Sygn. akt I C 1678/21

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 31 stycznia 2023 roku

Powód M. K. (2) w pozwie skierowanym przeciwko stronie pozwanej (...) Bank (...) S.A. we W. wniósł o:

1. zasądzenie od strony pozwanej na jego rzecz kwoty 212 607, 75 zł oraz 1 681,33 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty tytułem uiszczonych bez podstawy prawnej wpłaty w okresie od dnia 5 lipca 2007 roku do 5 lutego 2021 roku wskutek uznania umowy o kredyt hipoteczny za nieważną;
2. w ramach żądania ewentualnego w przypadku nieuznania żądania z pkt.1 za uzasadnione powód wniósł o zasądzenie od strony pozwanej na jego rzecz kwoty 87 067,88 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia

powództwa do dnia zapłaty stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą zapłaconych przez powoda rat kredytu a kwotą należną powodowi z tego tytułu w okresie od 5 lipca 2007 roku do dnia 5 lutego 2021 roku wskutek uznania § 4 ust.3 zd1 umowy, § 3 ust.4 Regulaminu, §6 ust.6 Regulaminu, § 31 ust.43 oraz 4 Regulaminu w zw z § 2 oraz § 30 ust.1,2 Regulaminu za bezskuteczne wobec powoda;

3. zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Powód podał, że umowa została zawarta z wykorzystaniem przedłożonego przez Bank wzorca umownego bez możliwości negocjacji jej treści. Kredyt tego rodzaju został zarekomendowany przez Bank, jako atrakcyjniejszy dla konsumenta. Kwota kredytu denominowanego w CHF miała zostać określona według kursu kupna dewiz dla CHF, zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu wykorzystania kredytu. Spłata rat dokonywana miała być w złotych, po uprzednim przeliczeniu rat według kursu sprzedaży dewiz dla CHF, zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu spłaty. Powodowi nie przedstawiono odpowiedniej symulacji wysokości rat w zależności od znaczących nieprzewidywalnych wahań kursu CHF, a także nie przedstawiono informacji dotyczących mechanizmu stosowania przez Bank różnych kursów do wypłaty kredytu i jego spłaty, wobec czego faktyczna wysokość zobowiązania (saldo kredytu w CHF) pozostało dla powoda nieznanne. W związku z powzięciem przez powoda przed wniesieniem pozwu informacji o sprzeczności znacznej liczby postanowień umowy z przepisami prawa, w tym zwłaszcza postanowień dotyczących sposobu przeliczania dokonywanych przez powoda spłat, powód doszedł do wniosku, że klauzule te, jako abuzywne, nie wiążą go, wobec czego świadczenia uiszczone na rzecz Banku w oparciu o nie mają charakter nienależny. Charakter kwestionowanych klauzul doprowadził powoda do wniosku, że umowa jest w całości nieważna. Stąd żądanie ustalenia, oparte na art. 189 k.p.c. Na roszczenia pieniężne objęte pozwem składała się suma wpłat dokonanych przez powoda w zakresie uiszczanych rat kredytowych.

Strona pozwana (...) **Bank (...) S.A. we W.** ustosunkowując się do żądań pozwu wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów. Strona pozwana zaprzeczyła, aby umowa zawarta przez strony miała być nieważna. W dacie zawarcia umowy powód znał wysokość zadłużenia w walucie CHF, był informowany o ryzyku kursowym. Strona pozwana zwróciła uwagę na specyfikę umów o kredyt denominowany i odniosła się do kolejnych twierdzeń pozwu.

Strona pozwana zaprzeczyła także, aby powód nie miał możliwości zapoznania się z umową i regulaminem w trakcie trwania procedury kredytowej oraz ukształtowania treści umowy w sposób niejednoznaczny, a także sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszający interesy powodów i dowolności pozwanego banku w kształtowaniu tabeli kursowej. Dalej strona pozwana wskazała, że umowa jest ważna i skuteczna w świetle art. 69 prawa bankowego, nie narusza zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.), nie doszło do naruszenia zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Umowa taka była prawnie dopuszczalna. Zaciągając zobowiązanie powód był świadomy ryzyka kursowego, przede wszystkim faktu wpływu kursu waluty na wysokość zobowiązania wobec strony pozwanej oraz wysokość raty. Strona pozwana w żadnym momencie wykonywania umowy nie miała możliwości dowolnego i arbitralnego ustalania wartości kursu kupna lub sprzedaży. Strona pozwana na etapie zawierania umowy wyjaśniła powodowi mechanizm działania denominacji, a także wyraźnie zwróciła ich uwagę na ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu denominowanego do waluty obcej.

Strona pozwana z ostrożności procesowej w formie ewentualnej na wypadek uznania spornej umowy za nieważną zgłosiła zarzut potrącenia dochodzonej kwoty 260 040,01 zł stanowiącej kwotę wypłaconą powodowi z kwotą wskazaną przez powoda w pkt 1 pozwu tj. 212 607,75 zł.

Ponadto strona pozwana podniosła również w formie ewentualnej na wypadek uznania spornej umowy za nieważną zarzut zatrzymania kwoty 212 607,75 zł dochodzonej przez powoda w toku niniejszego postępowania, z uwagi na to, iż stronie pozwanej przysługuje żądanie wypłaconego powodowi kapitału.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 24 kwietnia 2007 roku powód wnioskował o kredyt na zakup lokalu mieszkalnego przy ul.(...) w K.. Wnioskowana kwota kredytu wynosiła 268 592,87 zł natomiast okres kredytowania wynosił 35 lat Jako walutę kredytu wskazał CHF. Powód uzyskiwał wynagrodzenie w polskich złotych.

W dniu 24 kwietnia 2007 powód złożył w oświadczenie, że dokonał on wyboru kredytu w walucie obcej po zapoznaniu się wcześniej z ofertą kredytu w walucie obcej oraz polskich złotych. Powód oświadczył również, iż ma świadomość ryzyka walutowego i ryzyka zmiennej stopy procentowej, które występuje przy kredytach mieszkaniowych udzielanych w walucie obcej. Wniosek o kredyt został pozytywnie zaopiniowany przez Bank.

W dniu 9 maja 2007 roku Bank uwzględnił wniosek powoda o udzielenie mu kredytu.

Dowód: wniosek o kredyt z dnia 24 kwietnia 2007 roku (k.121-123); oświadczenie ponoszeniu ryzyka walutowego oraz ryzyka zmiennej stopy procentowej (k.119);.ocenia wniosku o kredyt mieszkaniowy (k.126-127).

W dniu 23 maja 2007 roku powód M. L. za zawarł z (...) Bank S.A. we W. (obecnie (...) Bank (...) S.A. we W.) umowę kredytu nr (...). Zgodnie z umową bank udzielił kredytobiorcy kredytu mieszkaniowego w kwocie 121 776,51 CHF na okres 420 miesięcy od dnia 23 lipca 2007 roku do dnia 5 maja 2042 roku. Kredytobiorca oświadczył, że kredyt będzie przez niego przeznaczony na zakup lokalu mieszkalnego na rynku pierwotnym położonego w K. ul. (...), budynek o nr projektowym P1A,lokal (...), działka (...), dla którego zostanie założona księga wieczysta w Sądzie Rejonowym w Krakowie. Bank jest uprawniony do kontrolowanie sposobu wykorzystania udzielonego kredytu (§ 1ust. 1 i 2).

Za udzielenie kredytu przewidziano dla banku prowizję w kwocie 1681,33 CHF, którą miała być zapłacona gotówką przez kredytobiorcę najpóźniej w dniu wypłaty pierwszej transzy kredytu (§ 2).

Zgodnie z § 4 ust.1 umowy kredyt miał być wypłacony w transzach zgodnie z harmonogramem wypłat określonym w Załączniku nr 2 do umowy na rachunek należący do (...) Sp. z o.o. prowadzony w (...) Bank (...) S.A. NR (...).

Pierwsza transza miała zostać wypłacona w terminie do 3 dni roboczych po spełnieniu przez kredytobiorcę wszystkich warunków wypłaty kredytu określonych w załączniku nr 2 do umowy. Kredyt miał być wypłacony w złotych polskich po przeliczeniu określonej w § 1 umowy kwoty wg aktualnego kursu kupna dewiz, obowiązującego w Tabeli kursów walut w LUKAS Banku w dniu wypłaty kredytu (§ 4 ust.2).

Kredyt został oprocentowany wg stawki zmiennej stanowiącej sumę zmiennej stopy bazowej oraz stałej marży Banku. Na dzień zawarcia umowy stopa procentowa wyniosła 3,54 % ,a marża 1,25 % (§ 5)

Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty zadłużenia wobec Banku w 420 równych miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych płatnych do dnia 11-go każdego miesiąca. Wysokość rat miała zostać określona w harmonogramie spłat. Spłata miała następować na wskazany w umowie rachunek kredytu nazywany rachunkiem technicznym (§ 6 ust.1 i 2, 6).

W razie rozwiązania umowy kredytu Bank mógł przeliczyć całą kwotę niespłaconego kredytu na walutę krajową (przewalutowanie) wg kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w Tabeli kursów walut w LUKAS Banku w dniu przewalutowania (§ 9 ust.3).

W dacie zawarcia umowy w Banku obowiązywał regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych w (...) Banku S.A. Zgodnie z regulaminem przez tabelę kursów walut należy rozumieć Tabelę kursów walut (...) Banku S.A. zawierającą kursy kupna i sprzedaży walut obcych. Tabela może ulec zmianie w trakcie dnia roboczego, kolejne tabele w trakcie dnia są oznaczane datą, godziną, minutą ogłoszenia oraz kolejną literą alfabetu (§ 2). Uruchomienie kredytu udzielonego w walucie obcej następuje w złotych polskich wg aktualnego w dniu uruchomienia kursu kupna dewiz (§ 3 pkt 4), w przypadku kredytów udzielanych w walutach obcych Klient wnioskuje o kwotę w złotych polskich, która zostanie przeliczona na wnioskowaną walutę obcą wg kursu kupna dewiz obowiązującego w Tabeli kursów walut w dniu podjęcia decyzji kredytowej (§ 6 pkt 6). Odnośnie spłaty zadłużenia w regulaminie wskazano, że dla

kredytów denominowanych rachunek techniczny prowadzony jest w walucie obcej, w jakiej został udzielony kredyt. Wpłaty i przelewy na rachunek techniczny są przeliczane na walutę rachunku po aktualnym kursie sprzedaży dewiz obowiązującym w Banku w dniu zaksięgowania wpłaty lub przelewu na rachunek (§ 20 pkt 4). W regulaminie wskazano też, że obowiązujące kursy kupna i sprzedaży walut obcych w LUKAS Banku znajdują się w Tabeli kursów walut dostępnej na stronie internetowej banku i w placówkach banku. (§ 30). Wyplata kredytu następuje w złotych polskich wg kursu kupna dewiz obowiązującego w dniu wypłaty kredytu wg Tabeli kursów walut. Spłata kredytu oraz prowizji dokonywana jest w złotych polskich jako równowartość wymagalnej kwoty spłaty wyrażonej w walucie obcej po jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży dewiz określonego w Tabeli kursów walut obowiązującej w dniu wpływu środków na rachunek techniczny klienta (§ 31 pkt 1 i 2). W regulaminie wskazano też, że dla kredytów udzielonych w walucie obcej (kredyt denominowany) lub kredytów na spłatę kredytu walutowego może wystąpić różnica pomiędzy udzieloną a przewidzianą do wypłaty kwotą kredytu wyrażoną w złotych polskich, wynikającą z różnicy kursów walut. Ryzyko wystąpienia różnic kursowych ponosi kredytobiorca (§ 46 pkt 1).

Dowód: umowa kredytu z dnia 23 maja 2007 roku wraz z załącznikami (k.23-33); regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych w (...) Banku S.A. (k.27-33).

Bank miał w ofercie zarówno kredytów złotówkowe jak też waloryzowane do franka szwajcarskiego. Bank miał opracowane swoje wewnętrzne procedury i wytyczne dotyczące zasad kontaktu z klientami. Kredyty nie podlegały negocjacom, pracownicy otrzymywali dokumenty przygotowane przez centralę Banku. Tabele kursowe były publikowane raz dziennie na otwarcie dnia, pracownicy nie mieli wpływu na kurs.

Dowód: zeznania świadka M. M. (k.238); zeznania świadka P. M. (k.238).

Środki pochodzące z kredytu miały zostać przeznaczone na zakup mieszkania, obecnie powód w nim dalej zamieszkuje. Umowa nie podlegała negocjacom i stanowiła wzorzec Banku, jedyne ma co powód miał wpływ to był rodzaj raty oraz dzień jej spłaty.

Powód był zapewniany o stabilności waluty CHF, nie został pouczony o nieograniczonym ryzyku kursowym, brak było również było również rozmów o spreadzie walutowym oraz tabelach kursowych. Powodowi nie została również przedstawiona symulacja z finalnym saldem do spłaty. Umowa nie podlegała negocjacom, została przedstawiona pełnomocnikowi powoda w formie gotowej do podpisu. Powód zdawał sobie sprawę z tego, że przy wzroście kursu CHF wzrosnąć może także wysokość kwoty kapitału kredytu, ale w granicach w jakich ich informowano o możliwych zmianach kursowych i takie ryzyko akceptował. Kredyt był przez powoda spłacany w złotówkach.

Dowód: zeznania powoda M. K. (1) (k.251 – 252).

Kredyt został wypłacony powodowi w kilku transzach w polskich złotych. Łączna kwota, która Bank wypłacił powodowi stanowiła kwotę 260 040,02 zł. Tytułem w wykonania umowy w okresie od dnia 5 lipca 2007 roku do dnia 5 lutego 2021 roku powód dokonał na rzecz strony pozwanej oraz jej poprzednika prawnego wpłat w łącznej kwocie 212 607,75 zł oraz 1 681,33 CHF.

Dowód: dyspozycje wypłaty wraz potwierdzeniami operacji oraz dziennikami kasjera (k.131-166); harmonogramy spłaty (k.167-197); zaświadczenie Banku z dnia 19 kwietnia 2021 roku (k.36);zestawienie wpłat (k.37-39)

Powodowie wezwali stronę pozwaną do zapłaty kwoty 212 607,75 zł oraz kwoty 1681,33 CHF w związku z nieważnością umowy. Strona pozwana odmówiła zapłaty żądanej przez powoda kwoty.

Dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 25 marca 2021 roku (k.34); odpowiedź Banku na wezwanie do zapłaty (k.35)

Podczas rozprawy, w dniu 14 września 2022 roku, po uzyskaniu stosownych pouczeń ze strony sądu, powód oświadczył, że chce unieważnienia umowy ze względu na zapisy w niej się znajdujące. Oświadczył też, że zdaje sobie sprawę z konieczności rozliczenia się z umowy.

Dowód: oświadczenie powoda (k.251).

Strona pozwana w dniu 19 października 2020 roku udzieliła adwokatowi D. K. pełnomocnictwa do reprezentowania Banku przed sądami powszechnymi we wszystkich instancjach oraz przed Sądem Najwyższym w sprawach wszczynanych przez konsumentów przeciwko Bankowi oraz Bankowi przeciwko konsumentom dotyczących roszczeń wynikających z udzielnych przez Bank kredytów bądź pożyczek denominowanych do walut obcych (CHF, EUR), jak również kredytów udzielonych w polskich złotych. Pełnomocnik został umocowany do składania w imieniu banku oświadczeń woli dotyczących potrącania wierzytelności przysługujących B., jak również oświadczeń o wykonywaniu prawa zatrzymania.

Dowód: pełnomocnictwo z dnia 19 października 2020 roku (k.79);

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, wskazanych jako dowody, których autentyczność i wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana przez strony.

Sąd uwzględnił również zeznania powoda jako jasne, spójne, logiczne i wiarygodne. W ocenie Sądu powód zdawał sobie sprawę z tego, że kursy walut ulegają wahaniom (wiedza powszechna), a zmiana kursu waluty rodzi konsekwencje w postaci zmiany salda zobowiązania i wysokości raty. Sposób prowadzenia rozmowy z powoda (charakterystyczny dla praktycznie wszystkich przypadków zawierania umów w CHF) wskazuje na to, że przedstawiciel banku skupiał się na usunięciu jakichkolwiek wątpliwości kredytobiorcy odnośnie niebezpieczeństwa zawierania umowy denominowanej walutą obcą. Stąd zapewnienie o stabilności waluty i w konsekwencji wywołanie przekonania o niskim prawdopodobieństwie istotnych zmian kursu waluty. W efekcie powód nie otrzymał informacji pozwalających im na świadome podjęcie decyzji o wyborze kredytu waloryzowanego walutą obcą, ponieważ wyobrażenia, jakie wywołały u niego informacje przekazywane przez przedstawiciela banku, nie pozwalały ocenić ryzyka zawarcia przedmiotowej umowy. Powód na podstawie takich informacji nie mógł przewidzieć, że po tak długim okresie spłacania kredytu, na skutek nieprzewidzianych zmian kursu, będzie miał do spłaty faktycznie większą kwotę niż w momencie zawierania umowy.

Na rozprawie w dniu 4 maja 2022 roku Sąd zasądził art. 235² § 1 pkt 3 k.p.c. pominął zeznania świadka M. S. jako nieprzydatny do rozstrzygnięcia. Na tej samej podstawie Sąd pominął dowód z zeznań świadka A. S., albowiem nie miała ona żadnej wiedzy co do okoliczności zawarcia przedmiotowej umowy kredytu.

Sąd uwzględnił jedynie częściowo zeznania świadków M. M. oraz P. M. albowiem nie posiadali oni istotnych dla tej konkretnej umowy informacji, które mogłyby rzutować na ustalenie stanu faktycznego związanego z jej bezpośrednim zawieraniem przez strony, zatem też wiedza świadków sprowadzała się do zagadnień ogólnych. Podnieść należy również to, iż świadkowie składając zeznania często stwierdzali, iż nie pamiętają faktów których dotyczyły zadawane pytania.

Sąd pominął dowód z opinii biegłego, gdyż dowód ten wobec uwzględnienia przez Sąd roszczenia głównego powodów i przyjęcia nieważności umowy kredytu okazał się nieistotny dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy (art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c.).

Sąd nie czynił ustaleń na podstawie pozostałych dokumentów przedłożonych w sprawie, ich wartość dowodowa w odniesieniu do realiów niniejszej sprawy była bowiem znikoma, w szczególności dokumenty te nie odnosiły się do okoliczności faktycznych istotnych z punktu widzenia tej sprawy lub odnosiły do okoliczności, które zaistniały już po zawarciu przedmiotowej umowy przez strony. Nadto w niektórych dokumentach zawarto stanowiska szeregu podmiotów, wyrażone w judykaturze poglądy. Dla ustalenia stanu faktycznego istotnego z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy - w niniejszej sprawie nie miało to jednak większego znaczenia. Sąd nie czynił również ustaleń na podstawie przedłożonych dokumentów przez stronę pozwaną, które nie stanowią integralnej części umowy i na których nie widnieje podpis powoda jakoby zapoznał się z ich treścią.

Sąd zważył co następuje.

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części. Należy podnieść, że zawarta przez strony umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia umowne kształtujące mechanizm waloryzacji świadczeń stron z tytułu umowy według miernika, jakim są kursy waluty obcej – CHF. W związku z tym, że umowa kredytu nie może istnieć bez tych postanowień, należy ją uznać za nieważną, a wszelkie świadczenia, jakie powodowie spełnili na rzecz pozwanego Banku tytułem jej wykonania, powinny im zostać zwrócone jako świadczenia nienależne.

I. Interes prawny powodów w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego

W pierwszej kolejności rozważyć należało roszczenie o ustalenie nieważności przedmiotowej umowy o kredyt. Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. istnieje, gdy samo uprawomocnienie się wyroku ustalającego zapewni powodowi ochronę w tym znaczeniu, że zakończy spór istniejący lub zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 5 kwietnia 2007 r., III AUa 1518/05). Strona posiada interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, gdy istnieje niepewność stanu prawnego, w szczególności gdy strona przeciwna kwestionuje jej prawo, a nie ma innych instrumentów takich jak powództwo o świadczenie lub ukształtowanie, które mogłyby zabezpieczyć chroniony prawem interes tej strony.

Po stronie powoda istniał interes prawny w ustaleniu nieważności stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu zawartej w 23 maja 2007 roku. Jedynie bowiem wyrok ustalający mógł trwale i ostatecznie usunąć w takim przypadku stan niepewności prawnej istniejący pomiędzy stronami. Sporna umowa, która łączyła strony, była jeszcze w trakcie wykonywania, nie mogło zatem budzić wątpliwości, że o istnieniu bądź nieistnieniu wszystkich przyszłych obowiązków umownych nie można było przesądzić tylko na drodze powództwa o zapłatę. Odmiennej oceny ważności i związania umową stron, zwłaszcza na przyszłość, ale także odnośnie związania powodów szeregiem innych niż obowiązek spłaty kredytu obowiązków nie dało się definitywnie i wiążąco rozstrzygnąć za pomocą innego środka prawnego niż powództwo o ustalenie, co przemawiało za przychyleniem się do stanowiska powoda, że miał on interes prawny w domaganiu się ustalenia jej nieważności.

II. Ważność umowy i jej rzeczywisty charakter.

Zdaniem Sądu nie ma podstaw do kwestionowania (co do zasady) możliwości zawierania umów walutowych, gdzie zobowiązania stron wyrażane są w walucie innej niż złoty polski. Umowy takie nie były sprzeczne z zasadą walutowości, z art. 69 ustawy Prawo bankowe i zasadą swobody umów – art. 353¹ k.c.

Sporna tu umowa kredytu spełnia wymagania art. 69 ustawy Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia). Określone były strony umowy, kwota i waluta kredytu (podana w CHF), cel na jaki został udzielony kredyt, zasady i termin jego spłaty, wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany. Prawdopodobnie tej nie zmienia postanowienie, że kwota udzielonego kredytu wyrażona w walucie obcej, miała być faktycznie wypłacona w walucie złoty polski. Dopuszczalność prawną kredytów denominowanych wynika z wyraźnego wskazania tego rodzaju kredytów w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 Prawa bankowego oraz wprowadzenia art. 75 b Prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. Trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 Prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26 sierpnia 2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża obie strony.

Z przepisu art. 353¹ k.c. wynika, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Sam mechanizm waloryzacji wynikający z istoty umowy o kredyt denominowany, a także związana z nim zasada oprocentowania (L. i marża), nie jest sprzeczna z naturą stosunku kredytu, a wręcz przeciwnie – zawarcie umowy kredytu denominowanego stanowi możliwy wariant konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego. Gdyby tego typu umowa była sprzeczna z naturą stosunku kredytu, kredyty denominowane nie zostałyby wskazane przez ustawodawcę (co prawda później niż strony zawarły umowę kwestionowaną w niniejszej sprawie) w przepisach Prawa bankowego jako jeden z rodzajów umów kredytowych.

Ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia, przerzucony w całości na kredytobiorcę, z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu – obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, co powoduje też zmniejszenie świadczenia należnego kredytodawcy.

III. Zarzut występowania w umowie klauzul niedozwolonych i ich wpływ na dalszy byt prawny umowy.

Zupełnie inną kwestią jest to, czy w związku z konsumenckim charakterem umowy zachodzi bezskuteczność postanowień umownych dot. waloryzacji na zasadzie art. 385¹ § 1 k.c. – z dalszymi tego konsekwencjami. Zdaniem Sądu istnieją podstawy do stwierdzenia, że klauzule, na podstawie których dochodziło do przeliczenia wypłaconej w złotych kwoty kredytu i spłacanych w złotych kwot rat na CHF według kursu z tabeli Banku – są klauzulami abuzywnymi. W regulaminie udzielania przez (...) Bank (...) S.A. kredytów i pożyczek hipotecznych odnośnie kredytów denominowanych m.in., że: wypłata kredytu następuje w złotych polskich wg kursu kupna dewiz obowiązującego w dniu wypłaty kredytu wg Tabeli kursów walut. Spłata kredytu oraz prowizji dokonywana jest w złotych polskich jako równowartość wymagalnej kwoty spłaty wyrażonej w walucie obcej po jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży dewiz określonego w Tabeli kursów walut obowiązującej w dniu wpływu środków na rachunek techniczny klienta (§ 31 pkt 1 i 2).

Zgodnie z art. 385¹ k.c.: Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2). Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4.).

Należy przy tym podkreślić, że wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem są klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść. Uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona, wymagałoby wykazania, że konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego, zaś konkretne postanowienie było z nim negocjowane.

Nadto zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Po wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019 r. w sprawie o sygn. C-260/18 na tle wykładni Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.E L z dnia 21 kwietnia 1993 r.), której implementacji służyło wprowadzenie do polskiego Kodeksu cywilnego przepisów dotyczących niedozwolonych postanowień umownych, należy przyjąć, że

postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385 1 § 1 zd. drugie k.c.).

Należy też stwierdzić, że powód posiada status konsumenta. Zgodnie z art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Zawarcie umowy kredytu hipotecznego z dnia 23 maja 2007 r. miało na celu zapewnienie powodowi na uzyskania środków na finansowanie zakupu mieszkania położonego kredyt na zakup lokalu mieszkalnego przy ul.(...) w K.. Pozwany Bank nie wykazał, aby powód zawierając przedmiotową umowę czynił to jako przedsiębiorca, zawodowiec, profesjonalista.

Kolejno, w umowie z dnia 23 maja 2007 roku wskazano, że Bank udzieli kredytobiorcy kredytu kwocie 121 776,51 CHF , przy czym uruchomienie kredytu nastąpiło w walucie złoty. Faktyczna wysokość kwoty którą Bank wypłacił kredytobiorcy wynikała z wyliczenia dokonanego zgodnie z tabelą kursów, obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia środków, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych. W efekcie, mimo że kredytobiorca wnioskował o udzielenie konkretnej kwoty kredytu w walucie złoty, w oparciu o zapisy umowy i regulaminu wiedział jaka jest kwota kredytu w walucie obcej (CHF), nie wiedział jaka faktycznie kwota zostanie mu wypłacona, bo wysokość tej kwoty była ustalana w dniu wypłaty w oparciu o tabele obowiązujące w Banku i wynikający z nich kurs kupna. Jeżeli chodzi o spłatę kredytu, do przeliczeń wysokości rat kapitałowo-odsetkowych spłacanego kredytu stosowano kurs sprzedaży danej waluty wg tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu spłaty, w momencie dokonywania przeliczeń kursowych.

W efekcie, w umowie wskazano kwotę kredytu w CHF, nie określono w ogóle wartości kredytu wyrażonej w walucie złoty polski w której kredyt został uruchomiony. Wartość ta miała zostać określona dopiero w momencie uruchomienia kredytu. Zobowiązanie kredytobiorcy o nieokreślonej w dacie zawarcia umowy wysokości miało być ustalone w harmonogramie bez podania w umowie wysokości rat i faktycznie przeliczane w dacie uiszczenia kolejnych rat.

Tym samym pozwany Bank miał jednostronną swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Sama umowa z dnia 23 maja 2007 roku została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powód nie miał możliwości uzgadniania z Bankiem poszczególnych postanowień konkretnej umowy. W efekcie, postanowienia analizowanej umowy nie były uzgodnione indywidualnie z powodem w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c. W istocie, powód nie był dostatecznie poinformowany o samym mechanizmie waloryzacji, o ryzyku wiążącym się ze zmianą kursu przy jednoczesnym przerzuceniem całego ryzyka zmiany wartości waluty na kredytobiorcę. Powód był zapewniany o stabilności franka szwajcarskiego. Nie ma więc podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, stanowiącego narzędzie denominacji kredytu i wyznaczającego wysokość zobowiązania powoda względem Banku, zostały w przypadku umowy stron niniejszego postępowania uzgodnione indywidualnie. Brak jest dowodów wskazujących na możliwość negocjowania warunków umowy w tym zakresie. Podnieść należy, że przedmiotowa umowa, w zakresie dotyczącym kwestii ustalania kursów waluty, ma podobne brzmienie co inne umowne klauzule waloryzacyjne/indeksacyjne proponowane klientom przez banki w umowach kredytów denominowanych/indeksowanych w innych sprawach, które zawiły przez tut. Sądem. Powszechna jest też wiedza o tym, że w tym zakresie klienci nie mogli negocjować warunków umowy.

Odnosząc się następnie do kwestii przyjęcia, czy postanowienia dotyczące kursu wymiany waluty określają główny przedmiot umowy, czy też nie, wskazać należy, że klauzule te określają przedmiot główny umowy kredytu (vide: np. wyrok TSUE z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 pkt. 44). Bez waloryzacji strony nie zawarłby umowy przewidującej np. oprocentowanie Libor, które było charakterystyczne dla umów denominowanych/indeksowanych do kursu CHF.

W ocenie tut. Sądu, cały mechanizm waloryzacji wiążący się z umową o kredyt denominowany dotyczący sposobu ustalania kursów waluty, w oparciu o który będzie ustalona wysokość zobowiązania kredytobiorcy, nie był określony jednoznacznie.

Dalej należało rozważyć, czy skoro zakwestionowane postanowienia dotyczą głównego przedmiotu umowy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powoda jako konsumenta. Odpowiedź na to pytanie jest pozytywna. Nie wskazano w umowie, ani nie wynika to z regulaminu, w jaki konkretnie sposób tabela kursów kupna/sprzedaży walut jest ustalana. To zaś potwierdza przyjęcie, że sformułowanie umowy nie pozwala na jednoznaczne określenie postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby postanowienia denominacyjne były wystarczająco jednoznaczne. Przyznanie sobie przez Bank jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powoda w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym bez znaczenia pozostaje sposób wykonania umowy stron w tym zakresie. Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała SN 7 sędziów z dnia 20 czerwca 2018 r., sygn. III CZP 29/17). W świetle więc stanu z chwili, na którą ocenia się abuzywność postanowień umowy, nie ma też znaczenia wejście w życie ustawy tzw. antyspreadowej z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, czy też np. zmiany postanowień umowy po dacie zawarcia umowy kredytu. Powyższe prowadzi do uznania, że wymienione postanowienia umowy umożliwiały pozwanemu Bankowi na arbitralne ustalenie kursu wymiany waluty, a więc arbitralne ustalenie wysokości zobowiązania powoda. Omawiane postanowienia umowy nie pozwalały jednoznacznie określić kwoty wypłaconego w złotówkach kredytu. Tym samym wynikające z nich obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami oraz w sposób rażąco naruszający interesy powoda jako konsumenta. Wskazane postanowienia należy ocenić jako element treści umowy skutkujący nierównomiernym rozkładem praw i obowiązków stron umowy kredytowej, prowadzący do naruszenia interesów konsumenta, w tym przede wszystkim interesu ekonomicznego, odpowiadającego wysokości poszczególnych rat kredytu. Jak już wyżej wskazano, na kredytobiorcę przerzucono całe ryzyko zmian kursu waluty.

Postanowienia umowy i regulaminu § 1 ust.1, § 4 ust.1, § 4 ust.2 § 9 ust. 3 , § 13 ust.4 pkt.1 i 3 umowy i § 3 pkt 4, § 6 pkt 6, § 20 pkt 4, § 31 pkt 1, § 31 pkt 2, § 32 pkt 6 regulaminu) miały zatem charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385 1 k.c., a w związku z tym nie wiążą powoda, co dotyczy w szczególności postanowień dotyczących stosowania kursów waluty szwajcarskiej. Jako, że mamy do czynienia z kredytem denominowanym nie ma możliwości dokonania eliminacji niektórych z postanowień umowy. W tego typu umowach cały mechanizm waloryzacji należy ocenić jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interes kredytobiorcy. Nie ma też możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią ww. dyrektywy dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3 października 2019 r.:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385 i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje;

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...));

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...));

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...));

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej, np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się takim właśnie kursem w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie kredytodawcy było wyrażone w walucie obcej, a wypłata kredytu nastąpiła w walucie polskiej, świadczenia kredytobiorcy miały następować w walucie złoty, a wysokość spłat miała zostać wskazana w harmonogramie. Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie w ich miejsce przepisu, który w chwili zawarcia umowy jeszcze nie obowiązywał. W sprawie zachodzi bowiem potrzeba wyeliminowania z umowy całego mechanizmu waloryzacji, jako w całości sprzecznego z dobrymi obyczajami i rażąco naruszającego interesy kredytobiorcy - konsumenta.

Odnosząc się do skutków uznania ww. klauzul za abuzywne, wskazać należy, że zgodnie z art. 385¹ § 2. k.c. jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13: Państwa Członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków.

W tym miejscu należy odnieść się do możliwości zastąpienia abuzywnego postanowienia przepisem dyspozytywnym. Jak wskazał TSUE w orzeczeniu z dnia 3 października 2019 r. C-260/18 przepis art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, by sąd krajowy miał możliwość zastąpienia nieuczciwego postanowienia umownego przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym albo przepisem mającym zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, przy czym możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, tak że ten ostatni zostałby tym ukarany (zob. podobnie wyroki: z dnia 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, pkt 80-84; z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 64).

W tym miejscu powtórzyć należy, że w dacie zawarcia umowy tj. w dniu 23 maja 2007 roku nie istniały przepisy umożliwiające zastąpienie eliminowanych klauzul przepisami dyspozytywnymi.

Co do koncepcji, zgodnie z którą wyeliminowaniu z umowy podlegałaby cała waloryzacja, wskazać należy, że pomija się przy niej to, że umowa jest skonstruowana w ten sposób (zarówno w przypadku kredytu denominowanego, jak i indeksowanego), że w trakcie trwania umowy zobowiązanie kredytobiorcy - konsumenta jest wyrażone w CHF. Wszelkie koszty umowy, wynagrodzenie banku, w tym odsetki, odnoszą się do kwoty zobowiązania w CHF. W czasie gdy była zawierana przedmiotowa umowa, banki stosowały oprocentowanie LIBOR do zobowiązań wyrażonych w CHF, a WIBOR do zobowiązań wyrażonych w PLN. W przedmiotowej umowie zastosowano stawkę LIBOR dlatego, że kwota zobowiązania wyrażona miała być w CHF. Stąd uzasadniony jest wniosek, że konstrukcja umowy przewidywała silne związanie postanowień odsetkowych z waloryzacją. Inaczej mówiąc strony nigdy nie zawarłyby „umowy

złotówkowej” przy odsetkach LIBOR. Wydaje się, że operacja usunięcia waloryzacji z umowy, przy pozostawieniu odsetek w wysokości LIBOR, doprowadziłaby do przekształcenia przedmiotowej umowy w stopniu wykraczającym ponad uprawnienia wynikające z art. 385⁽¹⁾ § 1 i 2 k.c.

Sąd uznał, że przedmiotowa umowa powinna zostać oceniona za nieważną. Ustalając nieważność umowy w niniejszej sprawie, Sąd podzielił również poglądy wyrażone w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r. V CSK 382/18 czy w szeregu wyrokach sądów powszechnych.

Reasumując, wskazać należy, że dokonanie eliminacji klauzuli waloryzacyjnej (denominacyjnej) prowadziłyby do wyeliminowania postanowień głównych umowy, a w konsekwencji do zmiany charakteru prawnego stosunku obligacyjnego i naruszenia art. 353¹ k.c., wyrażającego zasadę swobody umów. Byłoby sprzeczne z istotą i naturą stosunku zobowiązaniowego, który strony chciały wykreować. Poza tym w zawartej umowie, całe ryzyko zmiany kursu waluty przerzucono na kredytobiorcę – konsumenta co determinuje dokonanie oceny umowy z punktu widzenia dobrych obyczajów, zasad współżycia społecznego. Biorąc pod uwagę te kryteria umowa również zasługuje na ocenę jako nieważną.

Podkreślenia wymaga przy tym, że na rozprawie w dniu 14 września 2022 roku powód wskazał, że godzi się na ewentualne stwierdzenie, że umowa jest nieważna, mając na uwadze wszelkie konsekwencje z tym związane. Nie ma więc podstaw do uznania, że upadek umowy niósłby za sobą negatywne skutki, z których powód nie zdaje sobie sprawy i których nie akceptuje, co w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykluczałoby możliwość stwierdzenia nieważności umowy (por. cytowany już poprzednio wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, LEX nr 2723333).

IV. Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego

Skoro umowa kredytu jest nieważna, to wszelkie świadczenia spełnione przez powodów na mocy tej umowy uznać należy za świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c., podlegające zwrotowi na mocy art. 405 w zw. z art. 410 § 1 k.c.

Z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach niniejszej sprawy wynika, że tytułem w wykonania umowy w okresie od dnia 5 lipca 2007 roku do dnia 5 lutego 2021 roku powód dokonał na rzecz strony pozwanej oraz jej poprzednika prawnego wpłat w łącznej kwocie 212 607,75 zł oraz 1 681,33 CHF. Kwota ta w całości zasługiwała na uwzględnienie.

Skutkiem ustalenia nieważności przedmiotowej umowy (ze skutkiem ex tunc) jest brak podstawy prawnej świadczeń z zaskarżonej umowy. Powinnością obu stron jest ich wzajemne rozliczenie. Na datę wydania orzeczenia w niniejszej sprawie, zgodnie z uchwałą SN z dnia 7 maja 2021 r. sygn. akt III CZP 6/21, iż wymagalność roszczeń związanych z nieważnością kredytu nastąpi dopiero z chwilą podjęcia przez kredytobiorcę wiążącej decyzji co do ewentualnego sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania konsekwencji całkowitej nieważności umowy oraz sprzeciwienia się udzieleniu mu ochrony przed tymi konsekwencjami przez wprowadzenie regulacji zastępczej, stwierdzić należy, że roszczenia powoda stały się wymagalne. Powód bowiem na rozprawie w dniu 14 września 2022 roku powodowie nie wyraził zgody na związanie niedozwolonymi postanowieniami umownymi po wcześniejszym pouczeniu przez Sąd o skutkach nieważności umowy.

Odsetki ustawowe za opóźnienie przysługiwały powodowi od dnia następnego po dniu złożenia przez powoda oświadczenia o braku wyrażenia zgody na związanie niedozwolonymi postanowieniami umownymi. Na rozprawie w dniu 14 września 2022 roku nie powód wyraził zgody na związanie niedozwolonymi postanowieniami umownymi po wcześniejszym pouczeniu przez Sąd o skutkach nieważności umowy. Od tego dnia ustala bezskuteczność zawieszona umów łączących strony. Natomiast już od następnego dnia, Bank popadł w zwłokę ze spłatą odsetek.

W przedmiotowej sprawie Sąd nie zasądził jednak odsetek za opóźnienie od kwoty wymienionej w pkt. II sentencji wyroku tj. 212 607,75 zł z uwagi na skutecznie podniesiony zarzut zatrzymania, o czym mowa będzie poniżej. Natomiast w pkt. III sentencji wyroku Sąd zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 1681,33 CHF wraz z odsetkami od dnia 15 września 2022 roku do dnia zapłaty.

W ocenie Sądu podniesiony przez stronę pozwaną zarzut potrącenia w odpowiedzi na pozew nie mógł odnieść skutku. Pełnomocnik strony pozwanej co prawda posiadał umocowanie do składania w imieniu Banku oświadczeń materialnoprawnych, w tym oświadczenia o potrąceniu, niemniej jednak dla wymagalności powyższego roszczenia konieczne było wcześniejsze wezwanie powoda o zapłatę kwoty objętej wierzytelnością przedstawioną przez stronę pozwaną do potrącenia, albowiem świadczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia jest świadczeniem bezterminowym, stąd dla jego wymagalności konieczne jest wezwanie dłużnika do jego wykonania (art. 455 k.c.). W przedmiotowej sprawie brak było takiego wezwania przed złożeniem oświadczenia o potrąceniu. Zatem też przedmiotowego oświadczenia o potrąceniu nie można było uznać jako złożonego zgodnie z art. 498 k.c. w zw. z art. 499k.c.

W tym miejscu odnieść się należy do zarzutu zatrzymania. Przepis art. 496 k.c. mówi, że jeżeli wskutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaofiaruje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot, a według art. 497 k.c. przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w razie rozwiązania lub nieważności umowy wzajemnej.

W niniejszej sprawie Sąd stwierdził nieważność umowy kredytu zawartej przez strony. Rozważenia wymagało, czy umowa kredytu jest umową wzajemną. Przepis art. 487 § 2 k.c. przesądza, że umowa jest wzajemna, gdy obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej. W ocenie Sądu umowę kredytu można ocenić jako umowę wzajemną, a nie tylko umową dwustronnie zobowiązującą, albowiem odpowiednikiem świadczenia banku – udostępnionej kredytobiorcy kwoty środków pieniężnych – jest (poza zwrotem kwoty wykorzystanego kredytu) zapłata przez kredytobiorcę odsetek oraz prowizji od udzielonego kredytu. Należy wskazać – przez analogię do ustaleń odnośnie do odpłatnej umowy pożyczki – że choć najczęściej przyjmuje się, że umowa pożyczki nie jest umową wzajemną, gdyż odsetki traktowane są w takiej umowie jako wynagrodzenie, a nie świadczenie wzajemne, to jednak odmienne stanowisko również znajduje w literaturze akceptację [tak G. Stojek, Komentarz do art. 487 k.c., (w:) M. Fras (red.), M. Habdas (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania. Część ogólna (art. 353-534), WKP 2018].

Prawo zatrzymania jest zarzutem o charakterze dylatoryjnym powodującym, że świadczenie nie staje się wymagalne, zaś roszczenie drugiej strony o spełnienie tego świadczenia staje się bezskuteczne. Powoduje to, że druga strona nie będzie mogła domagać się ani spełnienia świadczenia, ani realizować jakichkolwiek innych uprawnień, które wynikają z niewykonania zobowiązania przez stronę powstrzymującą się ze spełnieniem świadczenia. Z tego powodu skorzystanie z prawa zatrzymania przekształca tymczasowo treść stosunku prawnego między stronami, co pozwala zakwalifikować to uprawnienie jako prawokształtujące (wyrok SA we Wrocławiu z 8.10.2013 r., I ACa 889/13, LEX nr 1451890).

Biorąc pod uwagę specyfikę spraw dot. kredytów indeksowanych/denominowanych do CHF, żądań kredytobiorców o ustalenie nieważności umów i konieczność ich rozliczenia, na datę wydania orzeczenia w sprawie, jak ta (o zapłatę świadczeń uiszczonych przez kredytobiorcę w wykonaniu nieważnej od daty zawarcia umowy kredytu) stwierdzić należy, że zgłaszane prawo zatrzymania podniesione przez stronę pozwaną należy uznać za skuteczne. Oświadczenie złożone przez stronę pozwaną zawierające zarzut zatrzymania złożone zostało przez osobę upoważnioną do składania oświadczeń materialnoprawnych w imieniu strony pozwanej. W ocenie Sądu nie budzi wątpliwości, że stronie pozwanej przysługuje roszczenie o zwrot kwoty kapitału wypłaconego powodowi w związku z zawartą umową z dnia 23 maja 2007 roku w tj. kwoty 260 040,02 zł. zł na tej samej podstawie prawnej na jakiej powód domagał się zasądzenia świadczenia na rzecz od strony pozwanej.

Bank zatem Bank ma prawo otrzymać zwrot kapitału, który przekazał powodowi, tj. kwotę 260 040,02 zł. Tak samo powód ma prawo domagać się zwrotu tego co świadczył na rzecz banku w wykonaniu nieważnej umowy. Pozwany Bank zobowiązany do zapłaty kwoty o której mowa w pkt I wyroku (CHF) ma prawo powstrzymać się ze spełnieniem zasądzonego świadczenia do czasu zaoferowania przez powoda zapłaty kwoty 260 040,01 zł otrzymanej przez niego na podstawie nieważnej umowy z dnia 23 maja 2007 roku (pkt VI wyroku).

Kwota żądania powoda wynosiła 212 607,75 zł oraz 1681,33 CHF, natomiast strona pozwana skutecznie podniosła zarzut zatrzymania co do kwoty 212 607,75 zł. Mając na uwadze, że podmiot korzystający z prawa zatrzymania nie pozostaje w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia do jakiego jest zobowiązany (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.01.2005r. IV CK 204/04, wyrok Sądu Najwyższego z 31.01.2002r., IV CKN 651/00, OSNC 2002/12/155), zdaniem Sądu, nie mogło zostać uwzględnione żądanie powoda w zakresie odsetek za opóźnienie od kwoty 212 607,75 zł. W związku z tym roszczenie powoda w zakresie odsetek podlegało oddaleniu, o czym Sąd orzekł w punkcie III sentencji wyroku.

Natomiast Sąd zasądził odsetki od kwoty 1681,33 CHF od dnia 15 września 2022 roku do dnia zapłaty, kwota ta bowiem nie została objęta zarzutem zatrzymania. W pozostałym zakresie żądanie odsetkowe nie zasługiwało na uwzględnienie, o czym Sąd orzekł w punkcie III sentencji wyroku.

O roszczeniach ewentualnych sąd nie orzekał wobec uwzględniania żądania pozwu zgłoszonego jako podstawowe.

Odnosząc się natomiast do zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwaną, wskazać należy, że jest on bezzasadny. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r. III CZP 11/20 należy uznać, że co do zasady termin przedawnienia roszczeń o zwrot nienależnie spełnionych świadczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji w tym względzie. Dopiero bowiem wtedy można przyjąć, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny (na pewne podobieństwo przypadku do *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.). Oznacza to w szczególności, że kredytobiorca-konsument nie może zakładać, iż roszczenie banku uległo przedawnieniu w terminie liczonym tak, jakby wezwanie do zwrotu udostępnionego kredytu było możliwe już w dniu jego udostępnienia (art. 120 § 1 zd. 2 k.c.).

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z art. 100 zd.2 k.p.c. w zw. z art. 98 §1 i §3 k.p.c. oraz §2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych . W realiach sprawy powoda należało uznać za stronę, która prawie w całości wygrała proces – co do zasady i co do wysokości. Fakt oddalenia żądania o zasądzenie odsetek należnych tytułem opóźnienia w spełnieniu świadczenia, nie może wpływać na odmienną ocenę. Na zasądzoną kwotę 11 817 składają się następujące koszty: 1.000 zł – opłata sądowa od pozwu, 10.800 zł – wynagrodzenie pełnomocnika powodów w taryfowej wysokości i 17 zł – opłata kancelaryjna od pełnomocnictwa procesowego.